

LA CERIMÒNIA DE LA LLVM

LÍDIA PUJOL

AMB LA COL·LABORACIÓ DE VEUS
I INSTRUMENTS HISTÒRICS I TRADICIONALS

2012

LA CERIMÒNIA DE LA LLUM

LÍDIA PUJOL

La Cerimònia de la Llum és el resultat d'anys de cerca d'un nou sentit en la interpretació i posterior adaptació artística dels repertoris històrics i tradicionals. S'ha expressat des del 2010 mitjançant un espectacle musical concebut per a ser viscut en esglésies, teatres i espais simbòlics, en els quals s'hi retroben les cançons de la tradició escrita, recollides en el Llibre Vermell de Montserrat amb el repertori tradicional oral, les cançons bressol de tota la Mediterrània. Els missatge dels seus valors abasta des de la convivència entre cultures i pobles fins a la necessitat d'una lectura actual de símbols religiosos i culturals. L'espectacle s'adapta als llocs on es celebra mitjançant recursos escenogràfics específics, incorpora temes propis de cada àrea geogràfica i compta amb la participació d'artistes locals convidats.

REPERTORI

Stella Splendens <i>Llibre Vermell de Montserrat</i>	Ad mortem festinamus <i>Llibre Vermell de Montserrat</i>
Y una madre <i>Cançó de bressol sefardita</i>	L'albada encara no ha arribat <i>Popular grega</i>
Cuncti simus concanentes <i>Llibre Vermell de Montserrat</i>	Mariam matrem <i>Llibre Vermell de Montserrat</i>
Splendens Ceptigera <i>Llibre Vermell de Montserrat</i>	Cançó de bressol àrab
La nina i son germà / La dama de Chaouen <i>Popular catalana.</i>	Ai el meu tresor <i>Cant d'albat popular grec</i>
<i>Adaptació: Lídia Pujol -Pau Figueres -Dani Espasa</i>	Polorum regina <i>Llibre Vermell de Montserrat</i>
Los set goyts <i>Llibre Vermell de Montserrat</i>	Sogna fiore mio <i>Cançó de bressol napolitana</i>
Hor ch'è tempo di dormire <i>Tarquínio Merula (1594-1665)</i>	

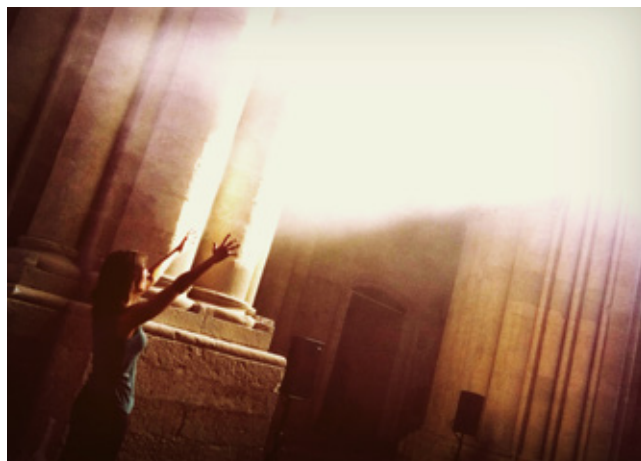
El format principal de la Cerimònia és el següent:

Lídia Pujol: creació i direcció i veu; **Dani Espasa:** direcció musical, orguenet, orgue, clavicèmbal i teclats; **Mohamed Ayoub Bout:** veu; **Efren López:** saltiri, arpa, viola de roda i llaüts; **Xavi Lozano:** instruments de vent; **Miquel Àngel Cordero:** contrabaix; **Pau Marcos:** violes de gamba; **Miriam Encinas:** percussions, viola d'arc i flautes de bec; **Mohamed Soulimane:** violí, kamanjé i llaüt; **Aleix Tobias:** bateria i percussions; **Antonio Sánchez:** efectes de so acústics i percussió.

(La flexibilitat y riquesa de la producció pot oferir versions reduïdes, adaptables a espais i formats diferents)

IMATGES

Seu Vella de Lleida, 2011 (Foto Ichistudio)

Cartoixa de Scala Dei, 2011. (Foto Arume Calvo)

COMENTARIS

“Lídia Pujol, una de les veus més lluminoses del nostre escenari musical, per la seva singular capacitat de commoure’ns amb la seva calidesa, la seva generosa riquesa de registres i l’excel·lència de la seva interpretació, ha estat oferint dins d’alguns dels monuments més importants del nostre país La Cerimònia de la Llum, on demostra que l’art de la cançó pot anar molt més enllà del que en solem esperar si hi unim un missatge que transcendeixi el plaer estètic. Lídia Pujol celebra i encomana una Llum de bellesa, d’espiritualitat i d’humanisme que travessa els segles i que les adversitats d’un present inquietant fan encara més indispensable reconèixer i reviure.”

Carles Duarte i Montserrat. Poeta

“Allà no es tractava ben bé de representar un espectacle. De fet, la grandiosa cerimònia de la llum havia estat el pròleg natural de la pujada. Ara es representava amb bellesa al·legòrica i simbòlica, en clau humana, un problema d’impredictibles dimensions punyentment actual. I se’n donava la solució. Teòrica i d’una profunditat metafísica. Lídia Pujol era la mestra de la cerimònia.”

Alexandre Corniero. Historiador

“La Cerimònia de la Llum nos lleva por un camino de velas encendidas a un templo donde en realidad nos encontramos con la aparición de la memoria sonora, que es oscura e invisible. Resulta muy grato encontrarse con canciones de hace siglos en el momento en que vuelven a cobrar vida para decirnos que aún son fuente de emoción, sea sagrada o profana. Lídia Pujol las interpreta con la naturalidad de una voz actual, sin distanciamiento técnico, pero con rigor artístico.”

Santiago Auserón. Músic i filòsof

“La Cerimònia de la Llum és una experiència artística amb arrels pregones, presentada amb la senzillesa d’una laïcitat molt propera a la pell i al cor del públic. Una experiència cultural inoblidable, que acarona els recers més amagats de la nostra essència i cultura. Un pas per a entendre’ns millor, a nosaltres mateixos i la gent que ens envolta. Un convit a la llibertat de pensament i creences. Un homenatge a la creació i a la convivència”

Romà Escalas i Llimona. Músic i museòleg

LA CERIMÒNIA DE LA LLVM

DOSSIER DE PREMSA

CRÒNICA

Lídia Pujol, cerimònia amb tensió i encant

|| La cantant i el grup van il·luminar Sant Pere de Rodes

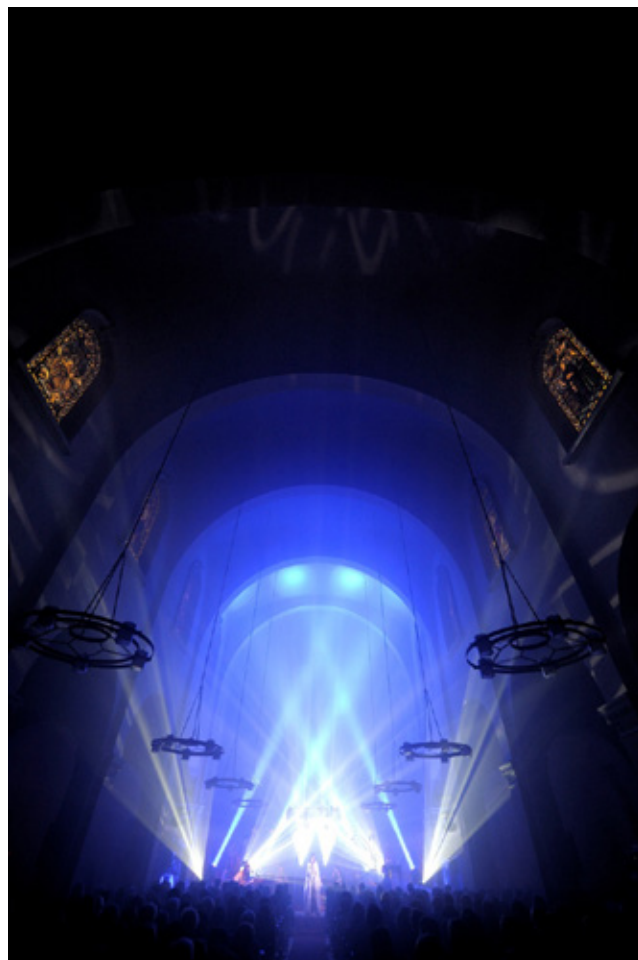
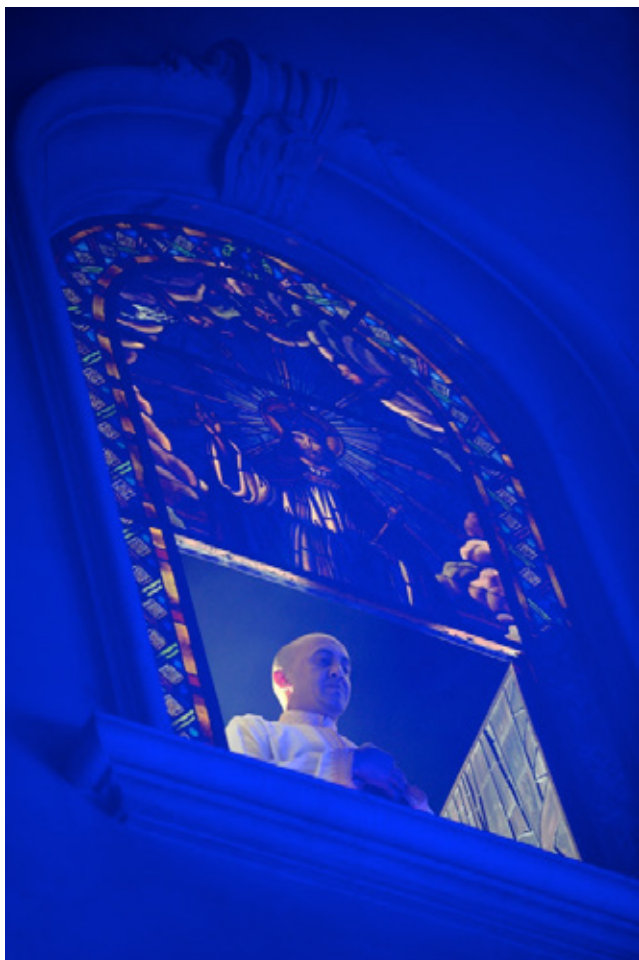
|| JORDI BIANCIOTTO
EL PORT DE LA SELVA

Quan es va llançar en solitari, després de la seva associació amb Sílvia Comas, Lídia Pujol va dir que *Jaie* (2003) era «una pel·liculassa». Doncs bé, la seva nova proposta, *La cerimònia de la llum* (que donarà lloc a la seva tercera gravació personal, encara sense data d'edició), no és solament això, sinó també una enciclopèdia, un viatge quàntic, una declaració de l'ONU, una al·lucinació i, gairebé, un miracle. ¿Massa per a una hora i quart d'espectacle? Vagin a la seva pròxima cita al monestir més pròxim (de moment, les posades en escena se circumscriuen a aquest tipus d'escenaris simbòlics) i veuran com surten en un estat de màgic atordiment estètic i filosòfic.

El ritu va assaltar, divendres, els sentits a Sant Pere de Rodes. Arribaves i et convidaven a seguir una ruta per les estances del lloc portant una espelma encesa. Sí, sona molt *new age*, però facin un esforç. Després, al pati central, gran desplegament d'operaris instrumentals, una desena. El talent també es mesura pels còmplices que elegeixes en el camí de la vida. Allà hi havia, ajustats a un guió molt teatral, els teclats herculis de Dani Espasa, el saltiri d'Efrén López (recordin L'Ham de Foc) i dos *musts* de l'Orquestra Àrab de Barcelona, el subtil violí de Mohamed Soulimane i la gola de plata de Mohamed Bout Ayoub.

MULTILINGÜE / Les cites al *Llibre Vermell de Montserrat* van posar la columna vertebral, fonent-

se amb una selecció de cançons de bressol del Mediterrani. Peces en català, castellà sefardita, llatí, grec, àrab i napolità amb la il·luminada complicitat d'un Bout Ayoub que semblava levitar sobre l'escenari. Popular i acadèmica, ancestral i atemporal, oriental i occidental, *La cerimònia de la llum* va fer pensar sobre el creuament de cultures del *mare nostrum*, la maternitat, el desemparament i la mística, però, sobretot, va ser un espectacle de majestuosa bellesa, amb tensió i encant. Gairebé com d'una altra dimensió.

Súria. 21 de gener de 2011

Ben Olid · Poblet, 8 d'agost de 2011

LLUM CONTRA L' INFERN DE LA INCOMUNICACIÓ

Boud Ayoub va emocionar amb la seva crida al minaret

La parada que fa La cerimònia de la llum a Poblet comença amb centenars de fanalets; el públic com una processó cap a la platea per un camí de torxes encenses. De fons se sent un tambor insistent, gairebé inquietant. Llums blaves, músics a l'escenari davant els instruments. I llavors, de blanc, imponent, pel passadís que hi ha entre les cadires, apareix Lídia Pujol, que carrega el Llibre vermell de Montserrat i ens n'ofereix Stella Splendens. El públic, gairebé exclusivament catalanoparlant, de mitjana edat, fa cara de saber què va a veure. I no quedarà decebut.

L'Espectacle gira al voltant de la figura de la Mare de Déu, però sent una obra de Pujol, que es declara amant de Lilith, no podem esperar-ne una lectura convencional. La seva Mare de Déu és lliure, redemptora, i vol ser un lligam entre les tres grans religions. “Per mi, l' infern és la incomunicació”, afirma. Contra aquest infern estén ponts de llum en forma de cançons cultes i populars, religioses i profanes, cristianes, jueves, musulmanes. Totes ben lligades amb el fil d'un espectacle que juga amb el misteri i la reinterpretació dels mites que alimenten la nostra cultura.

La cerimònia de la llum no és un espectacle fet en sèrie; cada representació s'adapta al monument en què es farà, i no només pel que fa als elements més evidents de la posada en escena. En aquest cas, Lluç Torcal, prior del monestir, hi ha aportat un text de Mateu que dona suport a la lectura que fa Pujol de l'Anunciació: “Un acte d'amor només pot ser lliure; Maria havia de triar lliurement si volia o no ser el vehicle per al naixement de Déu”. Ens vol oferir una reinterpretació de les escriptures que faci trontollar els fonaments d'una cultura masculista i castradora. Suggereix més del que diu, i això que diu molt. A més de les cançons, hi ha textos com Desnéixer, de Marçal, o paraules sufís i cristianes que vesteixen una escenografia espectacular.

Entre les imatges més impactants hi ha potser la lluita de carraques que representa l' infern mentre sona *Ad mortem festinamus*, o la crida al minaret que fa Mohamed Boud Ayoub des de dalt de la murada del monestir, traient el cap entre els merlets. És tan emocionant veure el fundador de l'Orquestra Àrab de Barcelona cantant “ave Maria” vestit amb roba d'inspiració àrab i babutxes, com sentir els cors “Al·là, Al·là” que li fa més tard Pujol amb el seu aire de Mare de Déu despentinada.

En una paraula, “impressionant”

Quan, després de gairebé dues hores que passen volant, es fa el silenci, no dura gaire. El públic s'aixeca, aplaudeix amb ganes: set-centes persones amb els ulls brillants. Per indicació dels artistes, no hi ha hagut aplaudiments fins ara, i això ha donat una continuïtat teatral, gairebé ritual, a l'experiència. La paraula de la nit és “impressionant”, se sent arreu dels grupets que esperen el seu torn per felicitar els intèrprets. Els monjos que hi ha entre el públic tornen al monestir; sembla que a l'abat Josep Alegre també li ha agradat.

Pujol i Boud Ayoub acomiaden la gentada a la Porta Daurada. Un nen li pregunta a la cantant com és que ho fa tan bé. “Per què has vingut a veure’m”, respon. Ell li promet que tornarà. I jo també.

Lúdia Pujol a Poblet

Els músics de la Cerimònia de la llum

Un espectacle fascinant a Sant Llorenç de Morunys

LA CERIMÒNIA DE LA LLUM. Lídia Pujol i Mohamed Bout Ayoub (veus). Xavi Lozano, Efrén López, Mohamed Soulimane, Pau Marcos, Míriam Encinas, Aleix Tobias, Angelo Manhenzane, Martí Hosta, Miguel Ángel Cordero i Dani Espasa (instruments). Escenografia i direcció d'art: Judit Vidal i Mireia Cusó. Assessorament historicoartístic: Almudena Blasco i Francesc Massip. Dir. musical: Dani Espasa. Producció: Jesús Manuel Montané. Promotor: el Monegal Cultural. Direcció: Lídia Pujol.
ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT LLORENÇ DE MORUNYS. 23 I 24 D'ABRIL DE 2010.

per J. C. C.

A costumats a manifestacions d'estructura formal convencional, quan apareix quelcom radicalment diferent, l'exercici de la crítica esdevé molt complicat. Aquest és el cas de la proposta que ens ocupa, que va acollir la bella església de Sant Llorenç de Morunys, propiciada per aquesta iniciativa dia rere dia

més ambiciosa i imaginativa que és el Monegal Cultural.

La cerimònia de la llum és un espectacle que no té referents i que, de fet, a partir de la seva celebrada presentació en l'indret esmentat, cada marc en ponderarà o condicionarà la realització, ja que aquest component assumeix un paper no determinant però sí significatiu.

El títol situa molt bé el con-

tingut: és una cerimònia, una autèntica celebració –gairebé una concelebració, perquè el públic se'n sent particip–, en què sobre el concepte “llum” entès també com a naixença, un guió musical que pivota a redós d'*El llibre vermell de Montserrat* converteix l'enfilall de temes musicals en un exercici litúrgic que embolcalla l'espai i que sedueix l'espectador. Escenari natural, configuració

escènica, dramaturgia, riquesa i elaborada tria musical, d'un acusat context medievalista, juntament amb interpretacions admirables configuren un espectacle inexplicable en termes convencionals, però que corprèn i fascina. Tot, cal remarcar que tot, fins i tot el programa de mà, es produeix en uns elevats nivells d'excel·lència, en un treball genèricament coral, per bé que, és clar, emergeixi per força el protagonisme personal de Lídia Pujol, autèntic *deus ex machina* de la proposta. El seu cant és persuasiu i cerca més convèncer que no complaure en el sentit hedonista de l'expressió.

AVUI+

Francesc Massip, 25 de gener de 2011

CAMÍ DE LLUM

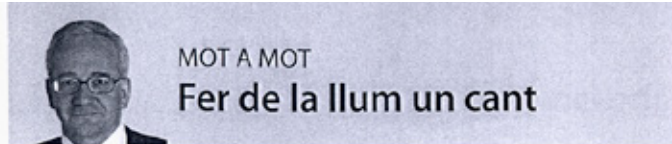
El darrer espectacle de Lídia Pujol, *La cerimònia de la llum*, és un recorregut musical i escènic pels que foren els camins d'irradiació de la cultura a la Catalunya medieval i que avui constitueixen fites del seu patrimoni historicoartístic. Per això l'eix vertebrador és el *Llibre Vermell de Montserrat*, obra mestra de la polifonia medieval catalana que, lògicament, Pujol interpreta amb el seu característic estil que infon nova vida a les velles melodies. Ho fa amb un imponent conjunt que combina instruments d'època amb altres d'actuals i un muntatge sonor ple de suggeriments i de detalls sorprenents. Però sobretot Lídia Pujol fa duet amb una altra veu excepcional: la del tangerí Mohamed Bout Ayoub, dos metres d'alçada de sonoritats àrabs que s'enfilen en un moviment ascendent per inundar d'esplendents llums les cançons antigues. Els cants marials del preuat còdex montserratí es combinen amb altres tipus d'expressions líriques de la maternitat: de nades a cançons de bressol de la tradició sefardita, napolitana, grega, àrab i catalana, passant per un impressionant cant dels albats (els nens morts prematurament) d'origen valencià, la cèlebre *Dansa de la Vetlla*, que Pujol canta des de l'altar de l'església de Sant Cristòfol, on es desenvolupa la representació, mentre que la Cobla Súrria l'acompanya des de l'altra banda, instal·lats al cor sobre l'entrada al temple. Un ús orgànic i múltiple de l'espai que inclou l'aparició de Mohamed des d'un finestral elevat per fer el seu torbador cant. I és que el muntatge s'adapta a cadascun dels espais on es representa, en un itinerari que realça els valors arquitectònics i plàstics de cada lloc monumental.

Quan el veurem a Santa Maria del Mar?

TESTIMONIALS

‘La cerimònia de la llum,’ de Lídia Pujol
Carles Duarte i Montserrat. Poeta i director de la Fundació Carulla.

Als nostres dies alternen les ombres i la llum. A la vida conflueixen, com dos rostres d'una mateixa experiència, naixença i mort. Si això succeeix per a cadascun de nosaltres, també passa amb l'ànima col·lectiva en què, conscientment o inconscientment, estem integrats, com a comunitat humana que comparteix un paisatge i un breu fragment del temps incansable. Massa sovint les penombres, les tenebres ens eixuguen el goig de ser. I de vegades una morbositat malaltissa ens inclina a rabejar-nos-hi, sense adonar-nos potser que així embrutim la nostra mirada sobre el món. No, no es tracta d'ignorar la crueltat i el dolor, sinó d'evitar d'embrigar-s'hi aprenent a estimar cada engruna de bellesa que ens és llegat d'assaborir. Aquests mesos d'agost i setembre, Lídia Pujol, una de les veus més lluminoses del nostre escenari musical, per la seva singular capacitat de commoure'ns amb la seva calidesa, la seva generosa riquesa de registres i l'excel·lència de la seva interpretació, ha estat oferint dins d'alguns dels monuments més importants del nostre país el seu espectacle **La cerimònia de la llum**, on demostra que l'art de la cançó pot anar molt més enllà del que en solem esperar si hi unim un missatge que transcendeixi, el plaer estètic de sentir la màgia de les veus i els instruments quan sonen, com en aquest cas, d'una manera magistral. En aquest itinerari iniciat el 7 d'agost a Poblet i que s'ha anat aturant a Escala Dei, Sant Pere de Rodes, Santes Creus i la Seu Vella de Lleida, Lídia Pujol, amb un muntatge on la il·luminació, el vestuari, els jocs d'espelmes i de boires aportaven cadascun l'ingredient necessari per a la construcció d'un àmbit únic on el públic i els intèrprets se senten copartípics d'una emoció memorable, ens ha dut pels territoris fràgils i fecunds del misteri íntim del jo personal i de la

consciència que, al costat de les pulsions bèl·liques i destructives, el nostre esperit duu dins seu la llavor d'una existència enaltida, dignificadora, feta de diàleg i de comprensió profunda. Adaptant-se a cadascun d'aquests espais sagrats de memòria que acollien **La cerimònia de la llum**, Lídia Pujol, al costat del talent i la sensibilitat admirables del cantant Mohamed Bout Ayoub i de músics tan extraordinaris com Efrén López, Xavi Lozano, Miquel Àngel Cordero, Pau Marcos o Antonio Sánchez, anava teixint una successió d'escenes que, partint d'aquest autèntic i colpidor tresor de la nostra història musical que és el **Llibre Vermell de Montserrat**, ens endinsaven en l'univers, d'un lirisme alhora delicat i intensíssim, de les cançons de bressol, des de la sefardita **Y una madre** a una d'àrab o a la bellíssima napolitana **Sogna, fiore mio**, o en l'esfereïment de **La dansa de la vetlla** o la popular grega **L'albada encara no ha arribat**. La Mediterrània dissortadament ha sofert incessantment conflictes terribles, però també n'han sorgit la filosofia, religions que han apaivagat la set d'infinit que ens habita i un preciós llegat musical que descobrim sempre més proper, per melodies que s'han integrat en tradicions diverses i que retrobem agermanades nodrint-se mútuament. Lídia Pujol ens en parla i ens convida a capbussar-nos-hi harmoniosament, deixant enrere la pell endurida pels neguits i els greuges, i descobrint, com ho fa l'art de debò, una part millor de nosaltres que injustament ens entestem a ocultar. Lídia Pujol celebra i encomana una llum de bellesa, d'espiritualitat i d'humanisme que travessa els segles i que les adversitats d'un present inquietant fan encara més indispensable reconèixer i revivir. **I**

Carles Duarte i Montserrat, POETA

Santiago Auserón. Filòsof i músic
(Radio Futura, Juan Perro) 15 d'octubre 2011

La Cerimònia de la Llum de Lídia Pujol nos lleva por un camino de velas encendidas a un templo donde en realidad nos encontramos con la aparición de la memoria sonora, que es oscura e invisible. Resulta muy grato encontrarse con canciones de hace siglos en el momento en que vuelven a cobrar vida y se dirigen a nosotros para decirnos que aún son fuente de emoción, sea sagrada o profana. Lídia Pujol las interpreta con la naturalidad de una voz actual, sin distanciamiento técnico, pero con rigor artístico. No es indispensable ser creyente para tender el tímpano sin reservas a un canto que conserva el candor de muchas voces desaparecidas, que en esta ceremonia reviven de algún modo. O para asistir con asombro a la primera invocación a Allah fraternalmente acogida en el templo cristiano, cantada con pasión muy encendida por el magnífico Mohamed Bout Ayoub. Todo el grupo de músicos toca con una especie de gravedad alegre, conscientes de estar recuperando música antigua –es decir, antiguas cercanías entre diversas creencias– para goce de oídos actuales. En el umbral justo entre la luz, que cae de lo alto, y la vibración terrena, que apenas se eleva por encima de nuestras cabezas, Lídia Pujol se ofrece a nuestro ojos jugando a ser aparición sin malicia, para que contemplemos cómo el misterio atraviesa realmente la escena. Y asistimos a una renovación de la función del templo, gracias a una fe estrictamente musical, que todo lo armoniza y nada excluye.

Santiago Auserón

Barcelona, Santa Maria del Mar. Tardor, 2011

Romà Escalas
Secretari general del Institut d'Estudis Catalans,
músic i autor del projecte del Museu de la Música de Barcelona. 24 d'agost de 2011

LA CERIMÒNIA DE LA LLUM: NIT DE LLAMPA

[Llampa = Organismes invisibles que a les nits d'estiu il·luminen les aigües fosques de la mar.]

***Ella resta impassible quan m'inclino en venerar-la.
Quin dret tinc en reclamar una resposta immediata?
Si la dona és l'autèntica estimada,
és lliure i mai no podrà ser sotmesa.***

Ibn el-Arabí (Múrcia, 1162-1240)

En la meua adolescència musical, quan dirigia el grup Ars Musicae de Barcelona, vaig tenir el privilegi d'interpretar per primera vegada a Catalunya i diferents països europeus tota la música del Llibre Vermell de Montserrat, col·laborant amb l'Escolania de Montserrat i l'esbart de Rubí. Era una versió coreogràfica basada en els estudis del P. Gregori Estrada. Aquest monjo i organista de Montserrat, dotat d'un somriure permanent i sobrenatural, em va instruir per a transcriure aquells himnes i danses medievals en les versions que encara avui són els referents més fidels a l'original. En aquell temps, l'objectiu immediat era recuperar i difondre el seu missatge després de sis cents anys de silenci i oblit.

Ara, passats trenta anys, m'he retrobat amb emoció amb aquelles obres, integrades com a elements estructurals en el discurs de La Cerimònia de la Llum de Lídia Pujol. La primera intuïció va ser que és tractava d'una tria d'obres destinada a donar coherència a un argument integrador: hi vaig reconèixer un pensament amic que ens ofereix un missatge de renovada maduresa en la lectura i l'actualització d'aquest repertori medieval. Sobre aquest missatge tant sols m'atreviré a comentar-ne algunes reflexions, des d'una complicitat professional arrelada en la projecció i salvaguarda del patrimoni musical i tradicional com a portador de valors universals. Universals en tant que traduïbles i accessibles als llenguatges propis de cada època.

Al llarg del camí que condueix a l'escenari de la Cerimònia de la Llum ens acompanya una escenografia de símbols que ens situen anímicament en un espai de comprensió proper a l'espectacle: la terra, la pols i la pedra, representant l'eternitat; el foc representant l'energia i la claror; les creus i altres símbols eclesiàstics, que representen la nostra tradició religiosa i espiritual. El públic es guiat pel so d'uns tambors que encapçalen la processó, un batec únic i impersonal reforça el sentiment col·lectiu. En un faristol reposa el Llibre Vermell de Montserrat, el 'Llibre', símbol de la paraula, el pensament escrit i la revelació. 'El principi era paraula', diu el Gènesis, Mahoma exigeix respecte per a totes les creences basades en un 'Llibre', l'Alcorà, la Torah o la Bíblia. Aquest principi d'integració en un sentiment comú de les religions individuals, il·luminarà per sempre més la Cerimònia.

L'aire que ens envolta pren cos amb la il·luminació i els efectes escènics de la boira i de la transparència, l'oratjol del capvespre hi participa. Tenim set. Paciència, l'aigua brollarà abundosa dels brocals de la inspiració, de la qualitat i de la saviesa.

La Cerimònia s'inicia amb el virolai Stella Splendens, dansa d'acollida dels pelegrins del segle XIV al Monestir de Montserrat, conservada al Llibre Vermell. La Verge, l'Estel més resplendent, congrega l'adoració dels pelegrins de tot el món, sense distinció de races, sexes, ni jerarquies. Amb aquesta benvinguda es presenta la primera base argumental, estructurada a partir d'obres del Llibre Vermell, que donarà el suport conceptual a altres discursos escènics i musicals paral·lels, tot oferint un ventall d'emocions i sentiments que es desenvolupen a la recerca de la identitat fonamental de la fe entre els creients de diverses religions. El teixit no és senzill, ens recorda l'estructura de les obres musicals de la polifonia del Ars Subtilior¹ del segle XIV, tant apreciades a Catalunya, algunes conservades al mateix llibre Vermell.

Enmig aquesta complexitat, el missatge musical és directe, amb versions i arranjaments que acullen estils i instruments sense distinció de jerarquies ni èpoques, en un retaule escènic on la veu de Mohamed Bout Ayoub serveix d'antífona² a la de la Lídia Pujol. La força de la complicitat entre les dues veus i el públic ens situa en un espai d'entesa que ens acompanya a mirar la diferència amb ulls d'igualtat.

1. Ars Subtilior. Forma de música polifònica basada en una veu principal sobre la qual s'hi construïen altres melodies. La complexitat d'aquest nou tipus de composició i la seva qualitat intel·lectual motivaren que a l'època se anomenes "l'art més subtil". L'estructura de la Cerimònia ens recorda aquesta construcció polifònica a on, sobre la base del Llibre Vermell s'integren cançons de bressol populars, melodies vives que donen una nova dimensió als continguts del Llibre vermell.
2. L'antífona, és un diàleg musical entre dos personatges per comunicar-se amb el públic.

L'expressió musical adequada a cada moment facilita la comprensió immediata dels continguts. Les obres d'aquest repertori montserratí es basen en textos religiosos, especialment referits al culte de la Verge. A la Cerimònia es reforça el seu paper com a Deessa símbol del misteri de la vida, assumit des dels criteris de llibertat de decisió individual, co creació i co redempció. La mort, com a complement que dona sentit a la vida, s'expressa amb l'himne de celebració Ad Mortem Festinamus. Finalment la pregaria Polorum Regina tanca el cicle complet de la llum del dia en retornar a la 'Stella matutina' del principi. Iniciem un nou cicle Marià que presenta la dona com a potència del anima que és manifesta en tots els nivells. Cicle de llum i calze que conté els valor humans i divins que s'han transmès al llarg de l'espectacle.

El nucli espiritual d'aquesta polifonia escènica és el testimoni de la pròpia Verge en textos recitats i intercalats entre les obres tradicionals i les del Llibre Vermell. Maria ens recorda que ella és la coredemptora d'aquest món, com a mare de Jesús i des d'una concepció assumida a partir d'una resposta d'Amor plenament lliure.

Com a Dona Redemptora i Estrella Resplendent, assumeix la maternitat de tots els fills d'Israel, acollint també els expulsats del paradís, els descendents d'Abel, els febles, els inspirats, els rebel·lats contra el poder, els desemparats... i el seu fill seguint les ensenyances de la mare, predica aquests conceptes a traves de l'Amor. Des d'aquest amor universal, Maria acull l'arribada d'una altre religió amb la que s'intercanvien símbols comuns: la Clau del saber intern i el Llibre escrit. Com a cloenda de la Cerimònia, Maria presentarà la imatge del cordó umbilical, com a símbol de la font de la vida, recordant-nos la unitat indissociable entre l'origen natural dels essers humans i el seu esperit immaterial.

El segon contrapunt escènic i musical l'ofereixen les cançons de bressol tradicionals, cants a la renovació de la vida en sintonia amb la resta de l'argument marià. Cançons sefardites, antigues melodies del regne d'Aragó, gregues, magrebins napolitanes... Les quals, juntament amb les obres del llibre vermell, son un encontre entre la tradició escrita i la oral, fora de l'espai i del temps. La comunicació artística de la Cerimònia aconseguix una integració dels sentits i les emocions que agermana totes les llengües i cultures representades.

En el tercer contrapunt conceptual, que afegeix subtilitat al sentit final de la Cerimònia, meditem sobre un poema Sufi del segle XII, que ens reclama un major compromís amb el propi desenvolupament personal i un altre de Maria Mercè Marçal sobre l'acceptació del sentit de la mort, el desneixer, com a cicle maternal de la vida.

La Cerimònia, amb la necessària sincronització entre les parts d'aquesta gran polifonia³, es desenvolupa sobre un argumentari prescrit, com en tota celebració d'una solemnitat.

En aquest cas la solemnitat que celebrem és la Llum. La Llum com a conseqüència de la foscor. La llum anunciada per l'Estel resplendent del dia. La llum que ens mostra la igualtat des de la divinitat de la Verge. La llum que dona respostes a la ment humana, en el camí del coneixement propi. La llum que il·lumina la intuïció convertint-la en far i guia del camí de realització de l'individu.

Un cop acabat l'espectacle, la seva dimensió i complexitat, des d'un marc d'alta cultura, ens conviden a cercar un parentiu musical amb la Cantata, composició lírica posada en música per a ser cantada amb veus i instruments. Però aquesta definició no abasta la intensitat dramàtica de la Cerimònia. En aquest sentit prefereixo considerar-la un Oratori, potser hereu inconscient d'aquells oratoris barrocs catalans models d'interacció entre arguments paral·lels i complementaris, entre l'al·legoria i la realitat.

Tot i el seu llenguatge actual i la seva claredat i expressió contundent, directe i convincent, després de la Cerimònia, ens resta la vaga sospita de que ens hem perdut algun detall. Aquest interrogant, repte i recança formen part del missatge final de la Cerimònia. Si sortim amb el sentiment de que ens ha donat totes les claus dels misteris de la vida, sense que nosaltres haguem de continuar la cerca, no hem entès res de res. La Cerimònia ens obre les portes i ens il·lumina el camí, però els pelegrins som nosaltres.

Aamin

Romà Escalas

3. Composició musical en la que diverses veus superposades, donen un sentit d'unitat a la suma de les parts individuals.

Súria. 21 de gener de 2011

Ramon Folch.

Doctor en biologia, socio ecòleg (27.09.11)

EL ROIG I EL NEGRE, EL BLAU I EL VERMELL

El “Llibre Vermell” és blau. El “Llibre Vermell de Montserrat” és de Santes Creus. Per a mi i des d’ara. Les coses no són d’enlloc ni tenen cap color. El lloc és on passen. I el color els ve de la llum que retornen. Les cançons del “Llibre Vermell de Montserrat”, banyades de blau als escarits murs cistercencs de Santes Creus, o de Poblet, o de l’església de Súria, o de la seu vella de Lleida, prenen nou lloc i nou color a “La Cerimònia de la Llum”. Canvien de gentilici i muten de to. I de tonalitat. La llum no té color. Els colors no existeixen, només els veiem. Per això no es poden explicar. Són com això o com allò, que és del color d’allò altre. No podem descriure’ls, només comparar-los. Els cossos reflecteixen, els ulls capturen, la ment imagina. Tots els colors, reals o imaginaris, no passen d’imaginats. De quin color seria el “Llibre Vermell”, si vostè veiés els colors com els veig jo? El “Llibre Vermell”, a més, no era vermell fins que li van canviar les tapes, al segle XIX, quan ja tenia uns quants segles. Quin mal hi ha a canviar-li ara el color, el lloc i el ritme?

El “Llibre Vermell”, que per a Lúcia Pujol és blau, conté cançons profanes que els pelegrins medievals ballaven. Que ningú no s’enganyi amb prejudicis benpensants. Eren cançons per a passar-la bé mentre mataven l’estona a l’atri del temple. La música sempre és per a passar-la bé. Qui la sent de manera encarcarada i amb posat d’entès és que no hi entén. Al segle XVII, quasi tota la música culta era religiosa; al segle XIX, profana. Signes dels temps. El “Rèquiem” de Verdi sembla una òpera. De fet, el concepte de música religiosa, gregoriana a banda, és modern. Bach feia música i prou. Com que li encarregava la Thomaskirche i ell era molt pietós, cantava salms a cop d’orgue. Però ell només feia música, com tots els músics. El romanticisme i tot el que se n’ha derivat han estafat la senzillera natura de la majoria de les coses, per a reconfortant escàndol de les mitges virtuts. Altra cosa són les falses modernitzacions empreses per persones de gust dubtós i dimensió limitada. Triomfen als teatres d’òpera, aplaudides pels esnobes. Tota obra s’actualitza pel sol fet de ser interpretada, car els intèrprets, els instruments i els espais escènics són d’avui, amb llum elèctrica, sala a les fosques i tot això. Pensar que la vigència de Monteverdi o de Mozart depèn de l’extravagància del muntatge és una bona bestiesa. No cal que les walkíries vagin en bicicleta, ja som grans i entenem el sentit cultural de les llegendes germàniques sense que ens hagin de fer titelles. Estic en contra de les falses actualitzacions i a favor de la modernitat.

Com és un virolai modern? Doncs com els que es fan ara. Els lais medievals (‘lai’ vol dir ‘cançó’) esdevingueren virolais quan disposaren de tornada, és a dir quan les estrofes van ‘virar’ cap al vers reiterat. La majoria de cançons modernes són virolais, així doncs. Per això podem cantar avui els virolais antics sense sorpresa ni desconcert, perquè ja ens hem acostumat a repetir Bon cop de falç! tantes vegades com calgui. Això fa Lúcia Pujol quan torna i retorna sobre la Stella matutina del “Polorum Regina”, per exemple, el bellíssim ball rodó del foli 24v del “Llibre Vermell”. Cançons antigues que més aviat són cançons de sempre, com les populars magribines, gregues o napolitanes que, acompanyant les danses del “Llibre Vermell”, també canten Lúcia Pujol i Mohamed Bout Ayoub a “La Cerimònia de la Llum”, sota la direcció musical de Dani Espasa.

Estic a favor d’aquesta mena de modernitats. Bé que es vertebrava sobre el “Llibre Vermell” i els seus virolais d’abans del “Virolai”, “La Cerimònia de la Llum” no s’hi limita. Incorpora cançons d’aquí i d’allà, recorre a una enlluernadora panòplia d’instruments de tot lloc i de tot moment. És un acte creatiu que beu de fonts ja begudes. Un plaer per als sentits que saben gaudir de la música. Com ha de ser.

Ramón Folch

Alexandre Corniero.

Secretari de l' Ajuntament de Santa Pau (Sant Pere de Rodes). Santa Pau, 17 d'agost de 2011

El regidor de cultura de l'Ajuntament de Santa Pau em va demanar un dictamen de "La cerimònia de la llum" que el dia 12 d'agost s'escenificava al monestir de Sant Pere de Rodes. No pas altra cosa és aquest document.

No puc evitar començar pel marc: la pujada al monestir a l'hora del crepuscle era una veritable cerimònia de la llum: a l'oest, el cel en flames i a l'est, la lluna plena ingràvida sobre el mar. Dos espectacles naturals parlant en un mateix cel. I al fons, la silueta del monestir que durant deu segles ha presenciat en silenci aquest llenguatge mut.

Allà dalt era cerimonial que el públic, integrant-se mentalment, seguís una mena de processió amb petits ciris entre les pedres del claustre decorat amb flames. La presència d'un monjo pregant a l'entrada de l'indret on es representava la escenografia musical també era un llenguatge d'integració mental: havíem de deixar fora els nostres pensaments profans. Buidar-nos de tot prejudici convencional. Accedí a la proposta, al ritme de tambors en el silenci de la nit.

El que passà després no és fàcil d'explicar. Segur que cadascuna de les persones que componien aquell públic té una visió diferent del que succeí en aquest marc obert a la interpretació que fou Sant Pere de Rodes la nit del 12 d'agost. Jo, però, només puc dictaminar la meua visió:

Allà no es tractava ben bé de representar un espectacle. De fet, la grandiosa cerimònia de la llum havia estat el pròleg natural de la pujada. Ara es representava amb bellesa al·legòrica i simbòlica, en clau humana, un problema d'impredictibles dimensions punyentment actual. I se'n donava la solució. Teòrica i d'una profunditat metafísica.

Lídia Pujol era la mestra de la cerimònia. I l'oracle. Havia troba en Mohamed Bout Ayub –veu de l'orquestra Àrab de Barcelona- el seu complement exacte. Ella fou la que inicià cantant Stella Splendens el repertori del misteri del que érem espectadors. Es tractava d'una cançó del Llibre Vermell de Montserrat, còdex medieval que presidia l'escenificació i recopilació de les danses que parlen de l'experiència d'una presència maternal que produeix la veritable joia viscuda pel poble, autèntic protagonista d'una època avui sepultada en l'oblit. El nostre oracle subratllà aquesta experiència, en la qual vol endinsar-nos, amb una cançó de bressol sefardí, "Y una madre". Mare que va estar la veritable pàtria intangible, durant més de vint segles, per a un poble que un dia fou arrancat del seu regaçó. Quan Mohamed canta Ya habib i Lídia la complementa amb una cançó tradicional catalana, la tensa nostàlgia creada s'escampa per una escenografia amb saltiri, violes, llaüts, violes de gamba i contrabaix que ens ha introduït en un món ambivalent de presència i absència, visible i invisible, real i misteriós, de manera que aquelles veus són a la vegada populars i místiques, com fou sempre a l'Orient, d'Àsia a Àfrica. I no podem deixar de recordar que fou aquí, en el protomonestir ibèric, on aquesta península d'Occident va acollir al segle VI aC el misteri d'Orient per excel·lència, la Mare greco egípcia de la Mediterrània, que els benedictins després cristianitzaren.

Fins aquest moment la interpenetració del món monoteista abrahàmic ha estat interpretada de manera suggerent. Llavors l'escenificació sembla parlar de crisi, d'interferències, de desharmonia. De corona d'espines sobre el cap de la Mare. Lídia ha cantat que "no coneixem a l'altre perquè no ens coneixem". És la crisi actual, on s'està lluitant per un espai propi concret en el qual s'acabi arrelant la Pàtria immaterial. I aquí la veu del nostre oracle deixa caure de manera proverbial - i al final del concert ho farà de manera audaçment literal - el fil d'Ariadna o cordó umbilical que hem d'atrapar: s'ha de néixer. Ho interpreto com el fil maternal de la substància metafísica comú a tots els descendents d'Abraham: del seu fill Isaac –del que són hereus jueus i cristians- i del seu fill Ismael –del que són hereus els musulmans. S'ha de néixer: s'ha de tornar a la substància maternal comú.

La Mare torna llavors a irradiar l'alegria d'haver trobat la clau del misteri en l'arrel del problema. Arrel maternal que canta Mohamed des de dalt la torre del monestir, ara enllumenada: la ilaha illa'Llah. I Lídia replica amb Polorum Regina. Silenci. Sota el cel de Sant Pere de Rodes se sent llavors el so íntim d'un petit instrument de corda que introdueix una harmonia en la qual les coses no estan aïllades, cosificades, objectivades, sinó que formen part de l'observador. No pas altra és la solució al problema dels sorprenents descobriments de la física quàntica: l'univers no està, en el fons, bifurcat; subjecte i objecte no estan en realitat separats. Estem tancats, però hi ha una sortida de la "cripta còsmica" en la mesura que els éssers humans no són sinó cosmos. El coneixement d'un porta al coneixement de l'altre. Visió antropocòsmica de la unitat essencial de l'ésser que fou precisament la dels primers civilitzadors d'aquestes contrades.

I avui, de manera sorpresivament intel·ligent i amb el caire maternal de la cançó de bressol als infants que han de recordar qui són en el fons d'ells mateixos, s'ha concertat en aquest marc pioner d'una cultura oblidada, el recordatori clau: la cerimònia de la llum és dins de nosaltres.

Alexandre Corniero

Súria. 21 de gener de 2011

Jordi García-Soler

Periodista i crític musical

Barcelona, 23 de setembre de 2011

LÍDIA PUJOL, LA SACERDOTESSA LAICA

Per a mi no ha estat cap sorpresa. Ja fa molt temps que sabia que Lídia Pujol és una personalitat artística de cap a peus, d'aquestes que deixen petja. Ara, després de molts anys d'una feina molt rigorosa, esforçada i sovint aparentment silenciosa, Lídia Pujol ha esclatat com una de les nostres artistes més originals i potents. Aquest esclat de Lídia Pujol ens arriba amb una llum pròpia, justament amb aquesta "Cerimònia de la Llum" que aquest estiu, després d'un bon seguit de concerts en què ha anat ajustant i arrodonint la seva proposta, ha passejat, ja amb un espectacle del tot elaborat i complet, pel Reial Monestir de Santa Maria de Poblet, la Cartoixa d'Escaladei, el Reial Monestir de Sant Pere de Rodes, el Reial Monestir de Santes Creus i la Seu Vella de Lleida. Ha estat aquest "Iterluminis" esplèndid que ha fet que milers i milers de persones descobrissin finalment allò que alguns ja sabíem i dèiem des de fa molt temps: que Lídia Pujol és una personalitat artística excepcional.

En aquests temps de tantes incerteses i inseguretats personals i col•lectives, en un món profundament convuls en què la globalització difumina les identitats personals i col•lectives fins al punt que corren el risc de quedar anorreades sota la dictadura homogeneïtzadora i artificial dels mercats financers transnacionals, l'espectacle de "La Cerimònia de la Llum" és una proposta artística molt original, de recerca de la convivència lliure i pacífica de totes les identitats de la mà d'una proposta artística i cultural agosarada i intel•ligent. Quan la intransigència dels integristes i els fonamentalistes de qualsevol signe s'ensenyoreix pràcticament arreu, Lídia Pujol ens invita a establir un diàleg respectuós entre les espiritualitats i els laïcismes. Ho fa partint de les arrels que culturalment ens són més pròximes, pouant en la nostra pròpia tradició i alhora bastint un pont per a la trobada, el diàleg i l'entesa amb altres arrels culturals i altres tradicions.

En un món global com és ja el nostre, la defensa de la identitat pròpia passa també per la defensa de totes les altres identitats. Aquesta és la gran lliçó de "La Cerimònia de la Llum": no hi ha únicament una Llum; totes les llums ens són imprescindibles, si són respectuoses amb les altres, si no pretenen encegar-les.

Sacerdotessa laica d'aquesta cerimònia bellíssima i molt emotiva, Lídia Pujol ens captiva amb l'ús intel•ligent i sensible de la seva veu, sempre tan poderosa, amb unes interpretacions vocals i gestuals ajustades, sòbries i precises, i amb una dramaturgia molt ben elaborada, una escenografia acurada i molt ben il•luminada. I ho fa amb l'acompanyament musical d'un grup d'instrumentistes excel•lents, sota la direcció experta de Dani Espasa, i amb el reforç excepcional de la veu personalíssima de Mohamed Bout Ayoub.

Tot plegat fa de "La Cerimònia de la Llum" un espectacle insòlit i d'una gran bellesa, que situa definitivament Lídia Pujol entre els més grans artistes del nostre país, que en aquests temps de tanta foscor ens insta a cercar i compartir totes les llums del món.

Jordi García-Soler

16 setembre 2011

Lídia Pujol: “No puc concebre la meua vida sense la música”

Lluminosa Aquest estiu, Lídia Pujol (Barcelona, 1968) ha il·luminat de música monestirs i esglésies. Amb músics excel·lents com Mohamed Bout Ayoud, de l'Orquestra Àrab de Barcelona, 'La cerimònia de la llum' tornarà a brillar aquesta tardor.

ELISENDA ROCA

Lídia Pujol explica que el seu espectacle és per a persones que a la vida busquen aconseguir ser persones.

PERE TORDERA

Després de portar de gira tot l'estiu aquest espectacle, com et sents? És tant el que vull dir que no sé com dir-ho: estic fascinada. Utilitzo la meua creativitat per construir-me a mi mateixa. Tot el que em passa m'enriqueix moltíssim. La cerimònia em porta a conèixer gent, a enriquir-me de coneixement, a dialogar.

Com passes d' Els amants de Lilith , el teu anterior treball, a La cerimònia de la llum? És un procés personal. Abans tenia la necessitat de parlar de la nostra foscor, d'allò que pertany a una zona de nosaltres que gairebé ocultem. Ara sento la necessitat de parlar de la nostra llum. La foscor sóc jo i la llum sóc jo, i el diàleg entre aquestes dues possibilitats és el que ens porta a conèixer-nos.

I es representa en espais molt concrets, emblemàtics i espirituals... Espais que només entrar-hi et facin sentir que formes part de la història. Si entres al monestir de Poblet quedes sorpresa, igual que si entres a Santes Creus, a l'església de Vallbona de les Monges o a la Torre de Vallferosa, a Torà, una torre del segle VIII de les més ben conservades d'Europa. Són espais que t'aboquen a la memòria compartida, a la nostra història, formada per moltes cultures que hi han deixat la seva petjada.

I què et fa sentir aquesta cerimònia? Que ets alguna cosa més que la teua limitació temporal, et fa més gran que un mateix. L'acústica, la llum, la magnificència de l'arquitectura. Sents que formes part de la història d'un gran país.

Què els ha semblat als monjos dels diferents ordres religiosos el teu espectacle? He trobat persones meravelloses que hi han confiat i ens han deixat entrar al seu espai. A mossèn Florenci Cases, de Sant Llorenç de Morunys, li vaig dir: “Tu fas que jo vulgui ser més bona persona, la confiança que tu diposites en mi fa que estigui obligada, de cor, a no decebre't, a estar a l'altura de l'amor que em professes”. Una altra gran trobada va ser amb el prior del monestir de Poblet, una persona bellíssima, cultíssima, que va respondre a totes les meves preguntes. I vaig preguntar molt i vam parlar molt!

Per exemple? Li vaig parlar de la necessitat de remarcar la llibertat que tenim com a individus, homes i dones!, de poder decidir si o no, des de la nostra responsabilitat. L'exemple clar és la Mare de Déu com a cocreadora. Preciosa paraula.

És un espectacle per a creients? És un espectacle per a persones, per a gent que pretén ser persona i es passarà tota la vida intentant-ho fins a aconseguir-ho.

Què vol ser aquesta cerimònia musical? Ens posem al servei del patrimoni, de la identitat, de les arrels, per mostrar-ho al món, dialogar amb les diferències i acollir-les amb respecte. Amb Ferran Mascarell dèiem que hem de crear una marca d'identitat i mostrar-la al món. És un espectacle que aspira al mateix que aspiro jo: a evolucionar tant com doni de si la meua vida.

La crisi afecta la teua creació personal o t'estimula? Amb la Silvia Comes, abans de sortir a l'escenari sempre li deia que diguéssim: "Triomfarem o no, però triomfarem!" Per què? Doncs perquè treballem i treballo tant com puc i faig tot el que puc, i la meua manera d'expressar-me és sobre un escenari. Si això em dóna per viure, bingo! Si no, ai! Si no puc halar no podré crear. Els artistes no es mesuren pel que guanyen. Sempre he estat en crisi, ho respiro amb certa naturalitat.

La vida sense música és... La vida sense Déu. No puc concebre la meua vida sense la música. El que em sublima i em fa contactar amb alguna cosa més que mi mateixa és la música.

I sempre acompanyada d'uns músics excel·lents. Sí. Jordi Bianciotto deia en una crítica que el meu talent també es mesura per la capacitat d'envoltar-me de grans talents. I vaig pensar: ostres, Jordi, m'has ben clissat!

Qui són aquests músics? Els representants de Déu a la Terra! Músics com Dani Espasa o Pau Figueras. Amb La Cerimònia estic adquirint un coneixement que no sé cap on em porta, però crec que ara per ara Déu no només és a la música, sinó allà on jo pugui sentir tocar el Dani o qui sigui que m'ompli i em faci sentir i ser més que jo. Sento Déu a tot arreu.

On viatjarà La cerimònia? El 17 de setembre serem a Santes Creus i el 29 a la Seu Vella de Lleida. Estic parlant amb el monestir budista del Garraf i intentant arribar a Montserrat, cosa que no he aconseguit amb la catedral de Solsona.

Has viscut alguna sorpresa inesperada fent l'espectacle? Sí, a Sant Pere de Rodes. Al final de l'espectacle, quan em trec una cinta vermella de la cintura, símbol de la sang que ens alimenta a tots, i surto pel passadís central, de sobte va aparèixer al mig del passadís Pasqual Maragall i em va fer una abraçada, emocionat. Ara sóc jo qui s'emociona en recordar-ho.

I tu, en què creus? Lluito per creure en mi mateixa.

Santes Creus. Estiu, 2011

Santes Creus. Estiu, 2011

LA CERIMÒNIA DE LA LLUM

CONTACTE

Manel Sánchez Tortosa

Management

+(34) 677 398 063

management@lacerimoniadelallum.com

www.lacerimoniadelallum.com | www.lidiapujol.com